

Coimisiún na Scrúduithe Stáit
State Examinations Commission

LEAVING CERTIFICATE 2010

MARKING SCHEME

ESTONIAN

HIGHER LEVEL

HINDAMISJUHEND

I. ÜLESANNE

kuni 30 punkti

Vasta küsimustele. Iga õige vastus annab 5 punkti.

Tähendusest arusaamine. Seleta lahti või asenda oma sõnadega antud sõnad ja väljendid.

1. Seleta oma sõnadega lahti järgmised sõnad ja väljendid: (5 × 1)

- a) mürgikokteilid (2. ja 6. lõik) – *tooted, mis sisaldavad erinevaid säilitusaineid, värvaineid, lõhnaaineid, kantserogeenseid aineid (vähkkitekitavad ained) transrasvu või kemikaalide jääke. Isegi kui nende ainete osakaal jääb lubatu piiresse, mõjuvad need meie tervisele kahjulikult, põhjustades allergiaid, rasvumist, südamel- ja veresoonkonna haigusi.*
- b) välja surema (3. lõik) – *lõplikult kaduma, eksisteerimast lakkama, uksi sulgema, inimtühjaks jääma*
- c) rämps (4. lõik) – *madalakvaliteediline, väärtusetu; tühine, vilets*
- d) hämamine (4. lõik) – *petlike lubaduste ja tõe moonutamiseega eksitamine*
- e) ennustamatu (9. lõik) – *pole võimalik oletada, mis juhtub; ettearvamatu*

Vasta teksti põhjal küsimustele, kasutades oma sõnu ja täislauseid

2. Miks on teadlik ja tervislik toitumine tänapäeval keeruline? (5)

Peamiseks otsustajaks on sissetulek. Kui sissetulekud on piiratud, ostavad inimesed enamasti toitu suurtest supermarketitest, sest need on hindade poolest odavamad kui väikepoed. Tervislikumad ökotooted ja mahekaubad on keskmise tarbija jaoks liiga kallid. Väikepoed surevad välja, sest nad ei püsi konkurentsisis.

3. „Kuid meie igapäevased mürgikokteilid tuuakse polettidelt toidulauale enamalt jaolt suure hämamise ja varjamisega.” Kuidas seda autori arvates tehakse? (5)

Peamiseks põhjuseks on probleemid tooteinfo. Tihti on teave toote koostise kohta kas liiga pealiskaudne või puudub üldse. Etiketid on kas liiga väikeses kirjas, tekst siltidel ostjate jaoks arusaamatu või sõnum peidetud. Ometi on kõike võimalik müüa – kampaaniaid korraldades, hinnasoodustusi tehes või toote atraktiivsele välimusele rõhudes on võimalik inimeste tähelepanu toote koostiselt eemale juhtida ja see maha müüa. Inimeste ostuteadlikkus on küllaltki madal.

Vasta teksti põhjal küsimustele, kasutades oma sõnu ja täislauseid

4. Selgita tekstile toetudes, millised ohud ähvardavad 0-km-toidu kontseptsiooni kaasajal? (5)

Võimalikud vastused:

- Seni on kõige tervislikumaks peetud võimalikult kodu ligidal kasvanud toitu, sest see on säilitusainetevaba ja puhas. Geograafilised ja looduslikud tingimused loevad üha vähem, sest tänu säilitusainete kasutamisele on võimalik toitu toota just seal, kus see tootjate jaoks kõige odavam ning tarnida seda müügiks kuhu iganes maailmas, sest toote säilivusaeg on tänu säilitusainete olemasolule pikk.
- Keskkonnaprobleemid – puhast ja looduslähedast toitu pole võimalik enam kasvatada, sest ümbritsev keskkond on saastatud.
- Tarbimishullus ning brändikultuse levik Ameerikast ja Euroopast Aafrikasse ja Aasiasse – kogu maailmas tarbitakse massiliselt samu tooteid/brände.

5. Artikkel kannab pealkirja „Kellele on transrasvad kasulikud?” Kellele nad kasu toovad? Arutle teksti põhjal, kas nad peaksid kellelegi kasu tooma või mitte. (5)

Transrasvadest jm E-ainetest saavad kindlasti enim kasu töösturid ja tootjad. Transrasvade kasutamine toidu koostises on kõige odavam viis toote valmistamiseks, kuna nii muutub toote säilivusaeg pikemaks, toote välimus atraktiivsemaks ning toodet on lihtsam transportida, samuti hoitakse ka toote hind madalana. Loomulikult on ainus eesmärk toota kasumit. Toidu kvaliteet, tarbijate tervis ja keskkonnakaitse on äri seisukohast teisejärguline. Seni, kuni inimeste teadlikkus on madal ja ostmisel lähtutakse ainult hinnast, saavad tootjad kasu edasi. Kannatajateks loomulikult tarbijad ja nende tervis (ülekaalulisus, allergiad, haigused). Inimesed peaksid pöörama rohkem tähelepanu toidu kvaliteedile ja päritolule.

6. „Euroopa Liit suhtub näiliselt tõsiselt tänapäeva toiduainetega seotud probleemidesse.” Selgita loetu põhjal, mida teeb Euroopa Liit nende probleemide lahendamiseks? Kas seda on sinu arvates piisavalt? Selgita, miks / miks mitte. (5)

Võimalikud vastused:

- Loetu põhjal otsustades piirdub Euroopa Liidu (Euroopa Komisjoni) roll toiduaineid puudutavates küsimustes valdavalt seadusandliku rolliga, kusjuures väga olulistes toiduainetega seotud valdkondades nagu kliimaküsimused või biotehnoloogia mõjutavad seaduste loomist töösturid. Nad kuuluvad ekspertgruppidesse, keda kaasatakse seadusloomesse ja seetõttu saavad nad sekkuda otsustamisse.
  - Toiduainete koostisosade väljatoomine pakenditel ei ole paljudes liikmesriikides tootjatele kohustuslik. Selleks et transrasvade pakendil näitamine ja piirnõrkide esitamine kõigile liikmesriikidele kohustuslikuks teha, tuleb eelnevalt teha põhjalikke uuringuid, analüüsida riske ja määratleda ühtsed piirnõrki, mis on väga töömahukas, aeganõudev ja ilmselt ka kulukas protsess. Ilmselt jääb probleemi lahendamine paljuski hoopiski huvipuuduse taha, sest valitsused lähtuvad otsustamisel ennekõike töösturite huvidest.
- Ei ole piisav, ELi kõigil liikmesriikidel peaks olema ühtsed reeglid toiduainete tooteinfo avaldamiseks ja ühtlustatud transrasvade jm lisaainete kasutamise piirnõrki. Tarbijatel on õigus teada, millest nende toit tehtud on.*

II ja III ülesande hindamisel arvestatakse järgmisi kriteeriume:

1. Teemast arusaamine ja sisu: teema on kandidaadi jaoks mõistetav ning ta on võimeline antud teemal mõtteid esitama – 30%
2. Teksti ülesehitus: kandidaadi lausestus on asjakohane, struktureeritud ja eesmärgipärane – 30%
3. Sõnavara ja stiil: kandidaadi keelekasutus on pädev oma mõtete selgeks ja ladusaks esitamiseks – 30%
4. Õigekiri: õigekeelsus ja interpunktsioon – 10%

II. ÜLESANNE

kuni 30 punkti

Umbes 100sõnaline ladus kommentaar tõestamaks teksti sisust arusaamist.

Näiteks:

Teadlikum ostmine: suhtumise muutumine, harjumuste muutmine, eelistuste muutmine

Tarbida teadlikult ja targalt: keskkonnasäästlikkus, tervislikkus, toote hinna ja kvaliteedi suhe

Harjumuste muutmine: kas eelistada pooltooteid (või valmis- või kiirtoitu) või küpsetada ise, kas eelistada mahepoode ja turgu või supermarketeid, kas kasvatada ise puu- ja köögivilja või osta välismaiseid, kas kodumaine toit või teadmata päritoluga importtoit, kas kvaliteet või hind; ajapuudus

Suhtumise muutmine – sotsiaalne surve (nt naabrid, sõbrad, koolikaaslased), trendid (nt dieettooted, rämpstoit, kaalujälgimine), tarbijate teavitamine ja reklaam – pakendid, nende märgistamine, meedia mõju ja reklaam

Kaitstud tarbija (tarbijate õigused, tarbijakaitse, seadused) versus teadlik tarbija (valikuvõimalused, keskkonnast hoolimine, tervislikkus, teadlikkus)

*Aktiivsed kodanikud, kollektiivsed protestikampaaniad, keeldumine rämpstoidust
Jne.*

III. ÜLESANNE

kuni 40 punkti

Vähemalt 300sõnaline sidus teemakohane kirjand läbimõeldud sisu, selge ülesehituse ning sorava lausestusega.

